

Oponentský posudek
bakalářské práce
na Ústavu filosofie a religionistiky FF UK v Praze

Václav Dostál
Pojetí subjektu ve filosofii Ladislava Hejdánka

Přednosti práce

Práce je celkově pečlivě provedena a je založena na důkladném studiu textů Ladislava Hejdánka. Kromě textů publikovaných čerpá i z dosud nevydaných Hejdánkových textů jako je referát pro seminář J. B. Kozáka z roku 1957 a především „myšlenkové deníky“ postupně digitalizované Archivem Ladislava Hejdánka. V obsáhlé příloze je též zařazen výběr z těchto textů týkajících se problematiky subjektu. Práce Václava Dostála tak v podstatě poprvé zpracovává a zprostředkovává českému čtenáři tato Hejdánkova *inedita*. Celkově lze říci, že autor prokázal velmi dobré a nijak povrchní porozumění Hejdánkovým textům. Jeho rekonstrukce Hejdánkova konceptu subjektu jsou vesměs precizní a při svých výkladech tohoto tématu se až na výjimky nedopouští větších nepřesností či posunů. Přitom je patrné, že je dobře obeznámen i s širším kontextem Hejdánkovy filosofie. Sympatické je zaujetí či přímo „niterný vztah“, který autora zjevně spojuje s tématem i osobou Ladislava Hejdánka (i když totéž pouto mu zároveň do jisté míry brání ve zdravém kritickém odstupu vůči Hejdánkově myšlení). Práce je psána kultivovaným a čtivým jazykem a obsahuje naprosté minimum gramatických chyb či překlepů.

Nedostatky práce a náměty k diskusi

Jakkoli autorovi nelze upřít dobré porozumění tématu, jeho interpretační výkon není vždy zcela přesvědčivý. Místy se až s přílišnou lehkostí přenáší přes závažné problémy, které se kladou čtenáři, aniž by autorem vůbec byly zaznamenány, natož pak aby bylo naznačeno jejich možné řešení. Tak např. hovoří o sebevztahu subjektů (str. 19-21) i na před-lidské úrovni, aby posléze tento sebevztah ilustroval na příkladu reflektujícího lidského subjektu s odůvodněním, že sebevztah subjektu „můžeme nejlépe popsat na nejvyšší (lidské) úrovni, na které je subjekt schopen reflexe“ (str. 20), bez toho, že by byl vyložen zásadní rozdíl mezi sebevztahem na předreflexivní úrovni a na úrovni reflektujícího vědomí. Jinak zajímavý výklad o pojetí „supersubjektů“ u Hejdánka má dosti rozpačité vyústění a autor zde navzdory napjatému očekávání čtenáře nepředkládá žádné řešení nadhozených problémů (str. 28).

Ačkoli v některých případech autor celkem správně zdůrazňuje rozdíly mezi Hejdánkovým a Teilhardovým pojetím (právě v případě problému „supersubjektů“), na některých jiných místech tyto rozdíly stírá a bez dostatečné obezřetnosti užívá Teilhardovy texty jako zdroje k výkladu Hejdánkovy pozice: To se týká např. Teilhardovy představy o neživé, resp. „před-živé“ hmotě, v níž jsou již skrytě přítomny život či psychika (str. 12-13). Tato identifikace obou pozic je problematická vzhledem k dosti vyhraněnému Hejdánkovu pojetí, podle něž v rámci evoluce vyšší formy vznikají z nižších bez toho, že by zde již byly jakkoli přítomny, byť v nějaké potenciální či latentní formě.

Podle mého soudu je na pováženou, že v práci není blíže pojednána problematika času, budoucnosti a ryzí nepředmětnosti alespoň v míře potřebné pro náležité osvětlení povahy subjektu. Tato pro pochopení Hejdánkovy koncepce subjektu zcela nezbytná témata jsou odbyta pouze jedním obsáhlejším citátem z Hejdánkových deníků na str. 18 uvozeným několika autorovými zdvořilostními větami. Vyjasnění vztahu subjektu a času čtenář postrádá o to více, že právě nesprávné pochopení vztahu času a nepředmětnosti/předmětnosti je podle

autora práce jedním z hlavních nedostatků Karfíkovy kritiky Hejdánka (str. 30-33). V tomto případě nelze považovat za uspokojivé autorovo vysvětlení, že „zevrubnější výklad“ o vztahu času, budoucnosti a ryzí nepředmětnosti k subjektu „by byl samostatným tématem“ přesahujícím rámec práce (str. 17). Takový výklad by byl v práci o pojetí subjektu u Hejdánka případněji než vyrovnávání se s jedním vybraným kritikem Hejdánkovy koncepce v závěru či publikování Hejdánkových textů a fotografií v příloze, které zabírá více než třetinu práce.

Z některých míst se zdá, že autor nechápe zcela přesně Hejdánkovy kategorie niterného – vnějšího, resp. předmětného – nepředmětného. To je patrné z toho, že nitro a nepředmětnost pro něj bez dalšího splývají s mentální skutečností pouze proto, že tato skutečnost – na rozdíl od fyziologických procesů v mozku – není principiálně přístupná smyslovému vnímání (str. 14 a 31-33). Podle Hejdánka však neplatí, že by vnějšek a předmětnost byly spojeny pouze s fyziologickými aspekty či pochody v mozku, zatímco veškeré myšlenky by spadaly vjedno s niterností či nepředmětnou stránkou subjektu. Jaký by pak mělo smysl rozlišování mezi předmětnými a nepředmětnými intencemi? I v Hejdánkově pojetí existují „vnější“ či „předmětné“ myšlenky, které si lze postavit před sebe – samozřejmě mentálně – jako předmět, nebo dokonce takové, které blokují rozvoj niternosti určitého subjektu. Hypotetická chybná interpretace předmětnosti a nepředmětnosti, kterou autor připisuje Filipu Karfíkovi (str. 33), je tak ve skutečnosti interpretační chybou na straně autora.

Autor se místy dopouští drobných věcných nepřesností: Tak uvažuje o tom, že se Karfík ve své recenzi na knihu *Nepředmětnost v myšlení a ve skutečnosti* publikované v *Kritickém sborníku* v roce 1997 mohl nechat „svést na scestí bodem 11 z Hejdánkových tezí k disputaci“ (str. 32), přestože tyto teze byly napsány a publikovány až o několik let později (v *Reflexi* 28/2005).

Hodnocení

Práce v každém případě splňuje požadavky kladené na bakalářskou práci. Vzhledem k uvedeným výhradám navrhuji hodnocení známkou „velmi dobře“.

Václav Němec

V Praze 2.9. 2013